

TARİHİ YAPILARA EKLEMLenen YENİ EK YAPININ UYUMLULUĞU: ELBPHILHARMONIE KÜLTÜR MERKEZİ

Ayşegül KAÇAR
Necmettin Erbakan Üniversitesi, Türkiye
aaysegulkacar@gmail.com
https://orcid.org/0000-0002-8195-3633

Fatih SEMERCİ
Necmettin Erbakan Üniversitesi, Türkiye
fsemerci@gmail.com
https://orcid.org/0000-0002-1017-5141

<i>Atf</i>	Kaçar, A. & Semerci, F. (2022). Tarihi Yapılara Eklemlenen Yeni Ek Yapının Uyumluluğu: Elbphilharmonie Kültür Merkezi. The Turkish Online Journal of Design Art and Communication, 12 (2), 240-257.
------------	---

ÖZ

Tarihi yapılara getirilen yeni ekler, geçmiş ve gelecek arasında bir ara yüz oluşturarak tarihsel sürekliliğin devam ettiğini göstermektedir. Tarihsel sürekliliğin devamı, farklı dönemlerin birbirleri ile ilişkisini kurmaktadır. Tarihsel sürekliliği sağlayan yeni ekler hem çevresiyle kurduğu bağlantı hem de tarihi yapıların kullanılabilirliği açısından önemlidir. Ancak tarihi yapı ve yeni ek arasında nasıl bir ilişki kurulması gerektiği mimarlık alanında çokça sorgulanan bir araştırma sorusudur. Bu çalışma ile, tarihi yapılar ve yeni eklerin birbiri ile uyumunu, yeni geliştirilen sayısal yöntem aracılığıyla değerlendirerek mimarlık alanında önemli bir araştırma konusuna açıklık getirmek amaçlanmıştır. Tarihi yapılara yeni ek tasarımı kapsamında yeni ek' in uyumluluk derecesini somut olarak ölçmek için özgün bir analiz metodu geliştirilmiştir. Bu yöntem üç evreden meydana gelmektedir. İlk evre Mimari Karakter Analizidir; mevcut yapının bağlamı irdelenmiş ve görsellerle desteklenmiştir. İkinci evre Kavramsal Analizdir; literatür araştırmalarıyla belirlenen kırk farklı kriter (tasarım ve değer kavramları) belirlenmiş ve bunların aynı ya da farklı olma durumu incelenmiştir. Üçüncü evrede ise kavramsal analizde bulunan sayısal done, renk grafiğine işaretlenmiştir. Bu özgün metot aracılığıyla tarihi yapı ile ek yapıların uyum testi yapılmış, aralarındaki ilişki sayısal olarak ortaya konmuştur. Bu çalışma kapsamında yeni ek kavramı, mevcut binayla birlikte kullanılan ve etkileşimde olan ek yapılar olarak ele alınmıştır. Bu yeni ek yapıların, mimari tasarıma göre şekillenmesini test etmek amacıyla; mimari tasarım ölçütlerine, ilkelerine, kavramlarına dayanan bir kapsama sahiptir. Çalışma kapsamında Elbphilharmonie Kültür Merkezi örneği incelenmiş ve oluşturulan metot ile analiz edilmiştir. Yapılan analiz sonucunda tarihi yapı-yeni ek yapı arasındaki uyumluluğun hangi derecede olduğu belirlenmiştir. Böylece nitel düzeyde olan değerlendirmeler oluşturulan grafikler ile nicel düzeye aktarılmış, yapının daha kolay okunabilmesine katkı sağlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Tarihi Yapıya Yeni Ek, Tasarım Kavramları, Uyumluluk, Yeni Ek Tasarım Yöntemi.

COMPATIBILITY OF NEW ADDITIONS DESIGN ATTACHED TO HISTORIC BUILDINGS: ELBPHILHARMONIE CULTURE CENTER

ABSTRACT

New additions to historical buildings demonstrate that historical continuity proceeds, by creating an interface between the past and the future. The progression of historical continuity provides the relationship between different periods. New additions that provide historical continuity are important both in terms of the connection they establish with their surroundings and in terms of the continuation of the functionality of historical buildings. However, how the new addition design should relate to the historical building is a frequently asked research question in the field of architecture. With this study, it is aimed to clarify an important research topic in the field of architecture by evaluating the compatibility of historical buildings and new additions with each other through the newly developed tangible method. An original analysis method has been developed to measure concretely the degree of compatibility of the new addition within the scope of new addition design for historical buildings. This method consists of three phases. The first phase is Architectural Character Analysis; the context of the existing building has been examined and supported with visuals. The second phase is Conceptual Analysis; forty different criteria (design and value concepts) have been determined by literature research and their being the same or different have been examined. In the third phase, the numerical data in the conceptual analysis have been marked on the color chart. By using this unique method, the compatibility test between the historical building and additional building has been conducted and the relationship between them has been numerically revealed. Within the scope of this study, the notion of new addition is considered as additional structures used and interacting with the existing building. To test the development of additional building design according to architectural design; It has a scope based on architectural design criteria, principles and concepts. Within the scope of the study, the example of the Elbphilharmonie Cultural Center has been examined and analyzed with the method created. As a result of the analysis, the degree of compatibility between the historical building and the new addition has been determined. Thus, the evaluations at the qualitative level have been transferred to the quantitative level with the graphics created and contributed to the easier reading of the structure.

Keywords: *Compatibility, Design Concepts, New Additions to Historic Buildings, New Addition Design Method.*

GİRİŞ

Tarihi yapılar, bulunduğu bağlama ait ekonomik, sosyal ve kültürel verileri bir sonraki topluma iletmek amacıyla bu kavramların içeriğini bünyesinde barındırmaktadır. Böylece toplumların aidiyet ve kimlik hafızalarının biriktirilmesine - depolanmasına yardımcı olmaktadır. Pallasmaa'ya göre "Binalar ve şehirler zamanın araçları ve müzeleridir, tarihin geçişini görmemizi ve bireysel yaşamı aşan yaşam döngülerine katılmamızı sağlarlar" (Juhani Pallasmaa, 2018: 63). Bilgi ve belge niteliği taşıyan tarihi yapıların sürekliliğinin sağlanması için bu yapıların günümüz koşullarına uyum sağlaması gerekmektedir (Altınöz, 2010: 24). Tarihi yapıların korunmasıyla ve yeniden kullanımı ile bu uyum sağlanabilir ve gelecekle arasında bağlantı kurulabilir (Zeren, 2010: 12) . Tarihi yapıların yeniden kullanımındaki mekân ihtiyacını gidermek için ve tarihsel süreç zarfında meydana gelen hasarları tedavi etmek için birden çok teknik bulunmaktadır (Ahunbay, 2014: 90). Bunlardan birisi de tarihi yapılara getirilen yeni ek yapı uygulamalarıdır. Yeni ek ile tarihsel bağlam ilişkisi, o bağlamdaki değer kriterlerine ve çağdaş yorumlara göre belirlenir. Mimarın görevi, bulunduğu dönemi mimari bir dille ifade etmek ve bununla birlikte yapının içinde bulunduğu bağlamla diyalog kurmaktır (Demiri, 2013: 44).

Yeni ek yapı bu amaçlar doğrultusunda tarihi yapıya eklenirken ve sonrasında değerlendirilirken bir tasarım karmaşası yaşanmaktadır. Bu alanda birçok söylem, teori ve uygulamalar geliştirilse de mevcut

olana yapılan mimari müdahale ile ilgili net ifadelerin söylenmesi ve kalıcı ilkelerin uygulanması zordur (Altınöz, 2010:24). Çünkü “Her tarihi bina farklıdır ve her rehabilitasyon projesi eşsizdir” (Grimmer & Weeks, 2010:2) bir başka deyişle her mekânın kendi karakteri ve anlatacak kendi hikayesi vardır (The Scottish Government [TSG], 2010:5).

Sotoudeh ve Abdullah’a göre, kentsel ve tarihsel bağlamda yeni eklemeler için, tasarım kalitesine ulaşmanın basit kuralları yoktur; ancak yeni tasarımın tüm parçalarının bütünlü ve bunların çevresiyle bir ilişkisi esastır (Sotoudeh & Abdullah, 2013:87). Yaşanan bu tasarım karmaşası sürecinde “yeni ekin tarihi binayla uyumluluk derecesi ölçülebilir mi?” sorusu bu çalışmanın amacını oluşturmaktadır. Bu sorunun cevabının araştırılması ilk olarak, tarihi yapıya yeni ek tasarımında ortaya konulan literatür çalışmalarıyla başlamaktadır (Demiri, 2013; Erkartal & Özür, 2016; Grimmer & Weeks, 2010; Jokilehto, 1999; Kuban, 2000; National Park Service [NPS], 2017; Semes, 2007; Zeren, 2010). Bu yöntemler, tarihi dokunun özelliklerini taklit etme veya özellikleri yok sayma gibi iki uç noktanın arasında ortaya çıkan tasarım yöntemleri şeklindedir. Ancak yeni ek tasarımı çerçevesinde, bu iki uç arasında sayısız kavram ortaya çıkmakta ve sonsuz çeşitlilik içerisinde bir kavram yelpazesi oluşmaktadır. Çünkü tarihi yapıya yeni yapılacak tasarımın bağlamı fiziksel, kültürel ve tarihsel olmak üzere belirgin etkenlerden oluşmaktadır: örneğin, konum, çevre, iklim, yönelim, mevcut yapı, malzeme, stil gibi ana faktörler tasarım aşamasını şekillendirmektedir (Gaskin, 2020:294). Bu faktörler her bir tasarımı farklı kılmaktadır. Bu farklılık ise oran, renk, biçim, doku gibi tasarım kavramları ile çeşitlenmektedir (Gaskin, 2020: 294; Rıza & Doratlı, 2015: 237). Bu çalışma kapsamında; tarihi yapıyı taklit etme-tarihi yapıyı yok sayma olarak ortaya konulmuş iki uç nokta arasında, yeni tasarımı derecelendirebilmek için, kırk farklı tasarım ve değer kavramları belirlenmiştir. Oluşturulan özgün metot yöntemiyle tarihi yapıya getirilen yeni ek yapıların somut olarak uyumluluğunu analiz etmek amaçlanmıştır.

Tarihi Yapılara Yeni Ek Tasarımında Uyumluluk

Tarihi çevrede yeni bir tasarıma başlarken bağlamı analiz etmek tasarım sürecinin ilk basamağı olmalıdır. Tarihi çevrenin analizi, mevcut kentsel karakteri ve tarihsel dokuyu tanımamızı-anlamamızı sağlar. Yeni ek tasarımının tarihi yapı ile uyumlu olup olmadığına, mevcut yapının bulundurduğu değerler göz önüne alınarak ve mimari analizi yapılarak karar verilmektedir. (Yüceer, 2005:81). Yeni tasarımın başarısı, belirli bir yerin doğasının, biçiminin ve tarihinin dikkatli bir şekilde incelenmesi ve analizinden doğmaktadır (TSG, 2010:5). Tarihi yapıya ek tasarımda bağlamın önemini vurgulayan pek çok uluslararası ve ulusal ilke ve yönetmelik bulunmaktadır (Getty Conservation Institute [GCI], 2015: 7-24). Bu ilkeler tarihi çevrede yeni ek tasarımının bağlamla uyumlu olmasını ancak bulunduğu zamanı yansıtmaya amacıyla özgünden farklılaşması gerektiğini vurgulamaktadır. Yeni ek tasarımıyla ilgili maddeler içeren Venedik tüzüğünde; “Madde 12: Eksik kısımlar tamamlanırken, bütünlü uyumlu bir şekilde bağdaştırılmalıdır; fakat bu onarımın, aynı zamanda sanatsal ve tarihi tanıklığı yanlış bir biçimde yansıtmaması için, özgünden ayırt edilebilecek bir şekilde yapılması gereklidir” (Venedik Tüzüğü, 1964); “Madde 9: Yapılması gerekli herhangi bir eklemenin mimari kompozisyonundan farkı anlaşılabilir ve gününün damgasını taşımalıdır”(Venedik Tüzüğü, 1964). Bu maddeler kapsamında her projenin bağlam özellikleri farklı ve eşsiz olduğundan uyum ve farklılaşma kavramları arasında çelişki yaşanmaktadır. Ek tasarımının bu anlamda mimarın yaratıcılığına ve öznel yaklaşımına bağlanan bu gibi durumlar, tarihi yapı ve yeni ek arasındaki uyumluluk ilişkisinde tartışmalı bir ortam yaratmaktadır. Bu kapsamda mevcut yapıya eklenen eklerin bu uyumu nasıl sağlaması gerektiği, tasarımın en uygun şekilde nasıl yapılacağı literatür çerçevesinde önemli bir konu olmuştur.

Tarihi yapıya yeni ek konusu mimari tasarım ve koruma gibi alanlarda incelenmektedir. Altınöz’e göre;

“Yeni-eski ayrımı gibi tasarım-koruma ayrımı da yapay ayrımlardır; aslında bunların hepsi bir bütündür. Tarihi dokuda 'yeni' nin inşası birçok girdisi olan bir mimari tasarım problemidir; ki zaten duyarlı, başarılı ve yaratıcı bir mimari, bağlamla ilişki kurmayı ve var olan değerleri sürdürmeyi esas olarak alacaktır. Bunu yaparken çok farklı süreçler ve yöntemler izlenebilir, yaklaşımların bu kadar çeşitlenmesinin nedeni de budur” (Altınöz, 2010).

Çalışma kapsamında, koruma ile ilgili bazı ilkeler ve görüşler belirli yerlerde kaynak olarak gösterilmiştir. Fakat bu çalışmada koruma ilkeleri tarihi yapılarda yeni ek tasarımlarının değerlendirilmesinde kapsam dışında tutulmuştur. Ek yapı tasarımının mimari tasarıma göre şekillenmesinin test edilmesi üzerine bir kapsama sahiptir. Mimari tasarım ölçütleri, ilkeleri, kavramları baz alınarak değerlendirilmeye gidilmiştir.

Ulusal ve uluslararası geliştirilen koruma kararlarıyla beraber mimarların ve araştırmacıların geliştirdiği yaklaşımlarla, yeni ek kavramı geliştirilmeye devam edilmektedir (Tablo 1). Bu dokümanlar incelendiğinde tarihi yapıya getirilecek yeni ek tasarım kriterleri genel olarak, her dönemin kentsel ve mimari yapısının kendi dönemini yansıtmayı gerekliliği göz önünde tutularak taklide kesinlikle karşı durulması, doku bütünlüğü ve mevcut değerlerin korunup sürdürülmesi kaydıyla özgünlük ve farklılaşmanın desteklenmesi şeklinde açıklanmıştır (Altınöz, 2010:21; Grimmer & Weeks, 2010:3; Semes, 2007: 9; Venedik Tüzüğü, 1964).

Tablo 1. Yeni Ek Tasarım Yaklaşımları

Violet Le Duc, 19.yy (Ahunbay, 2014:9) – Yapıyı eski halinden farklı olarak yeni ek yapıları kullanarak bütünleştirme	John Ruskin,1849 (Ahunbay, 2014:14) – Tarihi yapı olduğu gibi bırakılmalıdır. Yeni bir ek’ yapılmamalıdır.	Camillo Boito,1883& Gustavo Giovanni,1930 (Ahunbay, 2014:18) – Yeni eklemelerden kaçınılmalıdır. – Sade ve Nötr yaklaşım	(Venedik Tüzüğü, 1964): – Ek, gününün damgasını taşımalıdır (Madde 9). – Ek, Bütünle uyumlu, özgünden farklı olmalıdır (Madde 12).
(Davies, 2003) – Pastiş – Geleneksel – Göze Çarpmayan – Modern Kibirli	(Semes, 2007:5): – Replika – Benzeşme – Soyut Referans – Kasıtlı Zıtlık	(Duralı Kanat, 2007:44) – Uyumlu Yapma Yöntemi(Benzetme-Etkisizleştirme-Yorumlama) Karşıtlık Yöntemi (Zıttını Yapma)	(Düzgün, 2010; Grimmer & Weeks, 2010:7) – Taklit – Uyum – Zıtlık
(Zeren, 2010:65): – Üslup Taklidi – Geleneksele Öykünme – Saygılı Yaklaşım Aykırı Yaklaşım	(Demiri, 2013:47) – Referans – Değer Farkı – Zıtlık	(Erkartal & Özür, 2016:147) – Replika – Benzeşen – Nötr – Soyut Referans – Zıt	(NPS, 2017) – Yeni ek, eskiden farklılaşmalı ve kütle oran ve ölçek gibi mimari özellikleri benzer olmalıdır (Madde 9-10)
(Zakar, 2018:68) – Benzerlik Kurma Yaklaşımı – Zıtlık Kurma Yaklaşımı Gizleme Yaklaşımı	(Sağlam & Tavşan, 2019:52) –Replika –Benzeşen –Nötr –Soyut Referans – Zıt	(Yavuz & Yıldırım, 2020:749) –Taklit –Öykünme –Saygılı –Zıt	(Gaber & Akçay, 2020:24) –Nitel Değerlendirme Yöntemi –Nitel Değerlendirme Yöntemi

Viollet le Duc “Bir yapıyı restore etmek; onu korumak, onarmak, yeniden yapmak değil, belirli bir zamanda, hiç var olmadığı biçimiyle tam bitmiş bir yapı haline getirmek demektir” ifadesiyle ek yapılar ile tarihi yapının bütünleştirilmesi gerekliliğini vurgulamaktadır (Ahunbay, 2014: 9).

John Ruskin, tarihi yapılara yeni bir ek yapının getirilmeden olduğu gibi kaderine terk edilmesini önermiştir (Kuban, 2000: 28). Boito ve Giovanni ise yapılan tarihi yapının dekoratif ve şekilsel olarak taklidinden kaçınarak modern teknik ve malzemeler ile yeni müdahalelerin yapılabileceğini öne sürmüştür (Jokilehto, 1999: 220).

Semes ise tarihi yapıya yeni ek yapımında uyumluluktan çok yeni tasarımın farklılaşması gerektiğini savunmuştur. Böylelikle algı karmaşasının önüne geçilebilecektir. Semes bu doğrultuda farklılaşma ve

uyumluluk kavramlarını açıklayarak yeni ek tasarımı için dört farklı tasarım yaklaşımı geliştirmiştir (Semmes, 2007: 5)

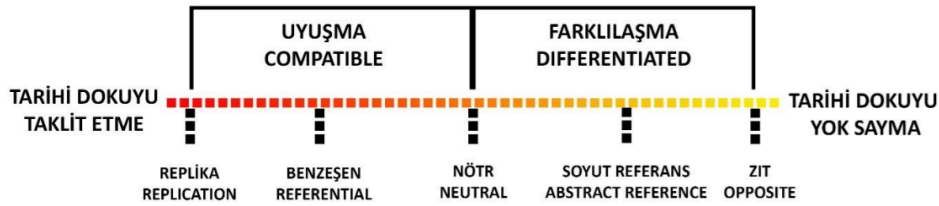
- Replika (Literal replication)
- Benzeşme (Invention within the same style/related style)
- Soyut referans (Abstract reference)
- Kasıtlı zıtlık (Intentional opposition)

Zeren tarihi bir dokuda yeni tasarım için belirlediği yaklaşımları şöyle belirlemektedir (Zeren, 2010:65):

- Üslup taklidi
- Geleneksele öykünme
- Çağdaş biçimlenişe saygılı yaklaşım
- Çağdaş biçimlenişe aykırı yaklaşım

Geçmişten günümüze yeni ek tasarımı kapsamında, tasarım yaklaşımları ile ilgili literatür çalışmaları irdelendiğinde taklit ve zıtlık kavramları arasında geliştiği görülmektedir. Davies'e göre "tarihi çevrede tasarım iki uç olarak kutuplaşır: çok tarihi ve çok modern" (Davies, 2003). Erkartal ve Özürer ise bu iki uç noktayı "tarihi dokuyu taklit etme-tarihi dokuyu yok sayma" olarak geliştirmiştir (Erkartal & Özürer, 2016:147).

Bu iki uç nokta arasında geliştirilen replika, benzeşen, nötr, soyut referans, zıt tasarım yaklaşımları uyuşma ve farklılaşma bölgelerini oluşturmuştur (Şekil 1).

Şekil 1. Tasarım Skalası(Erkartal & Özürer, 2016:147)

Tarihi dokuda yeni tasarım konusunda geliştirilen nitel ve nicel değerlendirme tekniklerini konu alan Gaber ve Akçay'ın çalışmasında mevcut değerlendirme tekniklerinin iki boyutluluğu yerine, her iki yöntemi (nitel-nicel) bir araya getirmenin daha iyi ve kapsamlı bir metot oluşturmak için gerekliliği ifade edilmiştir (Gaber & Akçay, 2020: 24)

Tarihi yapılara yeni ek tasarımı kapsamında aynılık ve zıtlık kavramları arasında tartışılıp çeşitli sonuçlar ortaya konmuştur (Tablo 1). Tarihi dokunun özelliklerine uyumlu olma, eklenilecek tarihi yapı özelliklerinden farklılaşma gibi iki uç nokta arasında gelişen tasarım yaklaşımları, tasarım kavramları (oran, renk, doku vb.) ile şekillenmektedir.

"Tarihi çevrede iyi bir mimari yaratmak geleneksel detaylar veya malzemelerle sınırlı değildir; form, geometri, doku ve renk aracılığıyla bir çözüm bulmaya dayanır" (Hunt & Boyd, 2018: 93).

Mimar, yeni ek tasarımı uygulaması yaparken, taklit-zıtlık arasındaki tasarım yöntemlerini ifade edebilmek adına tarihi yapı-yeni ek ilişkisinde tasarım kavramlarını (oran, renk, doku vb.) kullanmaktadır. Bu çalışma kapsamında, yeni ek tasarımı için belirlenen tasarım kriterleri incelenmiştir (Tablo 2).

Tablo 2. Yeni Ek için Tasarım Kriterleri

Brolin,1980(Velioğlu, 1992:26) Sokak ilişkisi-Cephe kompozisyonu-Kütle-Yaklaşık yükseklik-Cephe oranları ve yönü-Form ve silüet-Pencere ve kapı düzeni-oran-ölçüler-Malzeme-Renk-Doku	(Groat, 1983:59) - Boyut - Kütle - Üslup	Charles,1989 (GCI, 2015:43) - Bağlam - Hiyerarşi - Boyut - Harmoni - Kapalılık - Malzeme - Dekorasyon - Sanat - İşaretler - Toplum	(Yüceer, 2005:56), (Yüceer & Ipekoğlu, 2012:421) - Çevre - Konum - Kütle - Cephe - Mimari Değer - Kültürel Değer - Özgünlük Değeri - Anlamsal Değer - Güncel Değer
Barreto and Pontual,2006 (GCI, 2015:30) - Kent morfolojisi - Bina tipolojisi	The Secretary of the Interior's Standards (Semes, 2007:4) - Malzeme - Özellik - Boyut-Ölçek - Oran - Kütle	Gorski,2009 (GCI, 2015:29) - Bağlam - Yükseklik - Kütle - Oran-Ölçek - Malzeme Doku - Mimari Karakter	(Zeren, 2010:65) - Çevre Etkisi - Boyut Etkisi - Zıtlık Etkisi - Form Etkisi - Ritim Etkisi - Malzeme Etkisi
(TSG, 2010:7) - Kent strüktürü - Kentsel doku, - Yoğunluk ve Çeşitlilik - Boyut - Malzeme ve detaylandırma - Peyzaj - Manzara ve işaretler - Tarihsel gelişim	(Düzgün, 2010:90) - Biçim/Oran/Doku/Renk/Işık-Gölge - Ritim/Hareket/Koram/Egemenlik/Denge/Birlik - Şeffaflık/Geçişlilik/Masiflik/Katmanlaşma/Esneklik/Akışkanlık/Materyalite/Metafor/Karşılaşılabilirlik/İkoniklik	(Mısırlısoy, 2011:59) - Birlik - Harmoni - Egemenlik - Zıtlık - Tekrar - Denge - Oran-Boyut	(Rıza & Doratlı, 2015:237) - Yerleşim - Kütle - Boyut - Oran - Ritim - Malzeme
(Stavreva,2017:8) - Boyut - Ölçek - Renk - Oran - Malzeme - Karakter - Doluluk-boşluk ilişkisi - Bağlam ile uyumluluk	(Hu ve diğerleri, 2017:95) - Boyut - Oran - Renk	(Sağlam & Tavşan, 2019:53) - Ölçek - Yükseklik - Oran - Malzeme - Ek Konumu - Renk - Silüet - Görsel Yoğunluk - Bina Hattı - Ritim - Yönlenme - Ayrıntı	(Yavuz & Yıldırım, 2020:751) - Biçim/Ölçü-Oran/Doku/Işık-Gölge/Renk/Ritm/Hiyerarşi/Egemenlik/Denge/Birlik - Şeffaflık/Esneklik/İkoniklik/Kentsel Entegrasyon/Sürdürülebilirlik

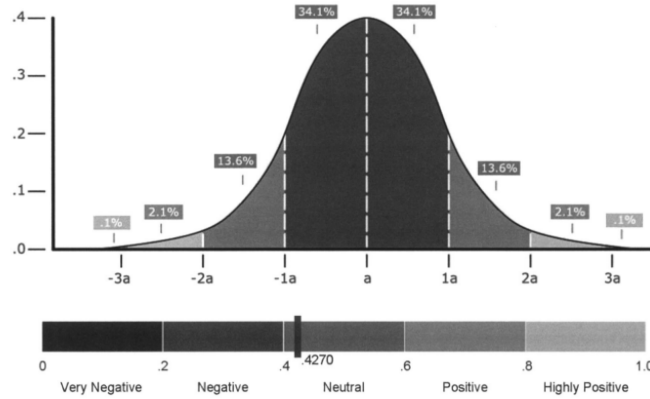
Groat, yeni ek tasarımının bağlam ile uyumluluğunu sorgulayan faktörleri ve bu faktörler ile mimarın arasındaki ilişkiyi konu alan bir çalışma gerçekleştirmiştir. Bu çalışmada tasarım parametrelerinin ve tasarım stratejilerinin olduğu bir kontrol listesi hazırlanmıştır (Şekil 2). Tasarım stratejileri, mimarın temel tasarım kararlarını aldığı ve bağlamsal uyumu sorguladığı bir kavram haritasıdır. Bağlamsal uyumluluk analizini taklit etme (Aynı) ve zıtlık (farklı) kavramları arasında derecelendirmiştir. Bu

numaralandırmayı etkileyen faktörler ise iç-dış mekânsal organizasyon, kütle (form, şekil vb.), stil (ritim, oran, renk, malzeme, detay vb.) gibi tasarım kriterleridir (Groat, 1983: 59).

<p>VERİLER: Tipik olarak mimarın kontrolünün haricindeki konular:</p> <p>1.Çevresel konum: _____</p> <p>2.Yapı tipi: _____</p> <p>3.Gabari: _____</p> <p>TASARIM PARAMETRELERİ: Kısmen mimarın kontrolündeki konular:</p> <p>4.Önem: _____</p> <p>Minimum +.....+.....+.....+.....+ maksimum</p> <p>5.Bağlamın tanımlanması:</p> <p>Bitişik +.....+.....+.....+.....+ bölgesel</p> <p>TASARIM YÖNTEMİ: Tipik olarak mimarın kontrolünün altındaki konular</p> <p>MEKÂN</p> <p>6.Dış mekân organizasyonu</p> <p>Kontrast +.....+.....+.....+.....+ Replika</p> <p>_____ yapının ayak izi</p> <p>☐ sirkülasyon: yaya yolu, giriş lokasyonları vb.</p> <p>_____ araç erişimi: araç yolu, otopark</p> <p>_____ hizalama, geri çekme mesafesi ve açısı</p> <p>_____ çevre düzenleme: yapı sınırları</p> <p>_____ diğer</p> <p>7.İç mekân organizasyonu</p> <p>Kontrast +.....+.....+.....+.....+ Replika</p> <p>_____ sirkülasyon, koridor</p> <p>_____ oda/alan yerleşimleri</p> <p>_____ kot farklılıkları</p> <p>_____ düşey sirkülasyon yerleşimleri</p> <p>_____ diğer</p>	<p>KÜTLE</p> <p>8.Dış hacim kompozisyonu</p> <p>Kontrast +.....+.....+.....+.....+ Replika</p> <p>_____ şekil, formun bütünlüğü</p> <p>_____ temel, gövde ve üst eklemlemeler</p> <p>_____ Çatı hizası, düşey çıkımlar</p> <p>_____ diğer</p> <p>9.İç yarı sabit düzenlemeler</p> <p>Kontrast +.....+.....+.....+.....+ Replika</p> <p>_____ tüm bölümlerin yapılandırılması</p> <p>_____ ağır mobilyaların düzenlenmesi</p> <p>_____ diğer</p> <p>ÜSLUP/STİL</p> <p>10.Dış yüzey kompozisyonu</p> <p>Kontrast +.....+.....+.....+.....+ Replika</p> <p>_____ tüm stilistik özellikler</p> <p>_____ ritim, pencere oranları</p> <p>_____ renk</p> <p>_____ malzeme</p> <p>_____ detay, süs ve rölyeflerin derecesi</p> <p>_____ diğer</p> <p>11.İç yüzey iyileştirmeleri</p> <p>Kontrast +.....+.....+.....+.....+ Replika</p> <p>_____ tüm iç mekân stili</p> <p>_____ şekil, yüzey detaylarının oranı</p> <p>_____ renk</p> <p>_____ malzeme</p> <p>_____ detay, süs ve rölyeflerin derecesi</p> <p>_____ diğer</p>
---	---

Şekil 2. Bağlamsal Uyumluluk Analizi (Groat, 1983:59).

Tarihi yapı ve yeni ek yapının sayısal olarak analiz eden bir diğer çalışmada ise boyut, oran ve renk kriteri kullanılmıştır. Tarihi yapıların verilerini standart sapma yöntemi ile analiz eden bu çalışma için bir grafik oluşturulmuştur. Bu grafik yapının uyumluluğunu derecelendirmek için geliştirilmiştir. Şekil 3' te yapının derecesi negatif-pozitif aralığında sayısal olarak işaretlenmiştir (Hu ve diğerleri,2017:100).

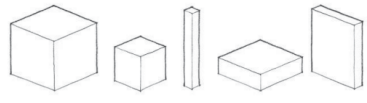

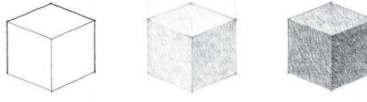

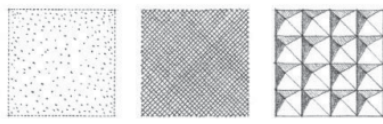
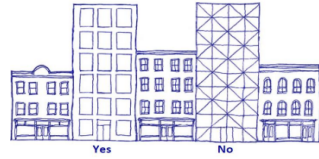

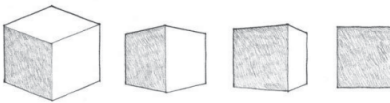
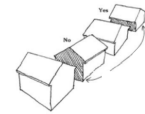
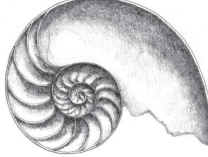
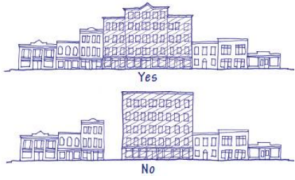
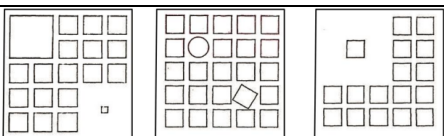

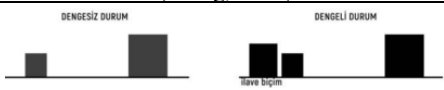

Şekil 3. Renk ile Uyum Analizi (Hu ve diğerleri, 2017:100).

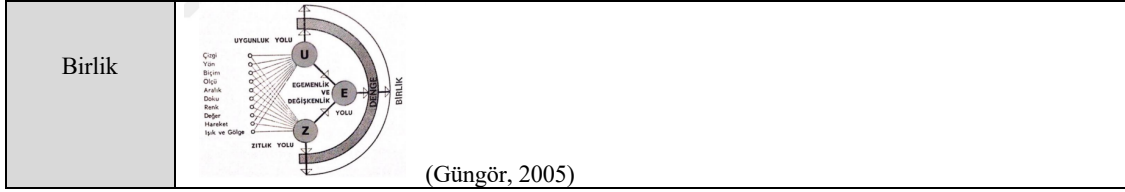
Tarihi çevrede yeni yapının uyumluluk derecesini ölçmek için estetik değerlendirme ölçütlerini kullanan bir çalışmada ise tasarım yaklaşımları (Replika, Benzeşme, Zıtlık vb.) ve kavramsal özellikler (tutarlı, uyumlu, anlamlı vb.) arasındaki ilişkiyi bir sayısal sonuca dönüştürmektedir. Bu sayısal sonuç ile uyumluluk derecesini ölçmeyi amaçlamaktadır (Sotoudeh & Abdullah, 2013: 88).

Tasarım Kavramları ve Yeni Ek Yapı

Tarihi binaya eklenecek yeni ekin görsel bağlamda birbirleriyle oluşturduğu etkiyi incelemek için tasarım kavramları ve yeni ek ile olan ilişkileri araştırılmıştır. Bu kavramlar ve ilkeler tarihi binaya yeni ek konusunda önemli bir veri oluşturmaktadır ayrıca çalışma kapsamında öneri metodun oluşturulmasında etken olarak rol oynamaktadır.

Tablo 3. Tasarım Kavramları

Oran	 <p>(Ching, 2015)</p>	 <p>(Url-2)</p>
Renk	 <p>(Ching, 2015)</p>	 <p>(Jäger, 2010)</p>
Doku	 <p>(Ching, 2015)</p>	 <p>(Url-2)</p>
Biçim	 <p>(Ching, 2015)</p>	 <p>(Bloszies, 2012)</p>
Ritm	 <p>(Ching, 2015)</p>	 <p>(Jäger, 2010)</p>
Hareket	 <p>(Ching, 2015)</p>	 <p>(Url-2)</p>
Koram	 <p>(Ching, 2015)</p>	 <p>(Url-2)</p>
Egemenlik	 <p>(Ching, 2015)</p>	 <p>(Url-3)</p>
Denge	 <p>(Güngör, 2005)</p>	 <p>(Url-4)</p>

Oran-Ek İlişkisi: Oran kavramını sözlük anlamıyla “İki büyüklük arasındaki sayısal ilişki veya bütünle onu meydana getiren elemanlar arasındaki ilişkiler bütünü”(Kuban, 2002) olarak tanımlanırken mimarlık sözlüğünde “Bir yapının çeşitli parçalarının birbiri ve yapının bütünü ile meydana getirdikleri uygun ölçü ilişkileri” (Hasol, 1975) şeklinde tanımlanmaktadır. Ching ise oran kavramını “Bir parçanın hem öteki parçalarla hem de bütünle kurduğu harmonik ilişkisi” (Ching, 2015) olarak belirtmektedir.

Tarihi yapının çevresiyle kurduğu ilişkiyi açıklamak için ve yeni ek ile kurduğu ilişkiyi ifade etmek için oran terimi kullanılmaktadır. Tarihi bina ve ek yapı arasındaki kütleli ilişki, yapı elemanları arasındaki boyut ilişkisi, doluluk-boşluk gibi kavramlar oran kavramı kullanılarak incelenmektedir ve uyum değeri değerlendirilmektedir.

Renk-Ek İlişkisi: “Bir yüzeyin yoğunluğu ve tonal değeri” (Ching, 2015) olarak tanımlanan renk ögesi, tarihi binadaki yeni ek’ i vurgulamak için kullanılabilir. Renk, tarihi yapıya yeni ek konusunda görsel ilişkiyi sağlayan bir tasarım ögesidir. Eski-yeni ilişkisinde ek’ i vurgulayarak farklı ya da benzer tasarım yaklaşımlarına katkı sağlamaktadır.

Doku-Ek İlişkisi: Ching doku kavramını, bir biçimin parçalarının boyutları, şekli, düzenlenişi ve oranları ile yüzeyde elde edilen görsel ve özellikle de dokunsal nitelik olarak tanımlar (Ching, 2015) Kullanıcı tarafından tarihi yapıya eklenen yeni ek’in görsel olarak ayırt edilebilmesi ve hissedilebilmesi için doku ögesi kullanılabilir.

Biçim ve Ek İlişkisi: Biçim kavramı, bir nesnenin; mimarlıkta ise bir yapının dış sınırları olarak tanımlanabilmektedir. Biçim yoluyla tarihi yapı ile yeni ek arasındaki ilişki görsel olarak sağlanabilirken tasarımcının ifade etmek istediği anlamı biçim üzerinden kullanıcılara aktarılabilir.

Ritim ve Ek İlişkisi: Belirli çizgilerin, şekillerin, biçimlerin ya da renklerin düzenli ve harmonik bir şekilde kendini tekrar etmesiyle ritim oluşmaktadır. Bu tekrar sürekliliği sağlayarak bir sonraki şeyin ne olacağını tahmin etmemizi sağlar. Tarihi dokuda ritim algısı analiz edilerek yeni yapılacak ek tasarımı bu olguya göre tasarlanabilir. Mevcut yapıya eklenecek yeni ek ritim etkisini biçimsel olarak koruyarak tarihi çevre içerisinde bir uyum sağlayabilirken, yapı özelinde farklılaşan renk, biçim gibi etkileri kullanarak tekrarı bir noktada kesip farklı döneme ait olduğu hissettirebilir.

Hareket ve Ek İlişkisi: Mimari tasarım kavramı olarak hareket, yapı kabuğundaki cephesel-kütleli hareketler, ışık-gölge etkisiyle oluşan hareketlilik etkisi gibi düşünülebilir. Bu ilke yeni ek yapılarda farklı cephe hareketleri, bina yönelmesi gibi ilişkileri düşünülerek tarihi yapı-yeni ek arasındaki ilişki sağlanabilir.

Koram ve Ek İlişkisi: “İki zıt ucu uygun kademelerle birbirine bağlayan köprü” olarak tanımlanmaktadır. Uçlar arası farklılıklar ölçü, doku, değer, renk olabilmektedir (Güngör, 2005). Bu ilke, ölçülü kademelenme ile tarihi yapıya saygınlık yaklaşımını sağlayabilen bir ilkedir. Aynı zamanda zıtlıkla uyumun arasındaki ritmik denge ile tarihi yapıyla yeni ek yapı arasındaki ilişkiyi çözebilmek adına tercih edilebilir.

Egemenlik ve Ek İlişkisi: Bir birimin ya da grubun diğer öğelere göre algılanışında bir üstünlük sağlaması durumu egemenlik olarak tanımlanabilir. Tarihi çevrede biçim, boyut, renk ve doku ile egemenlik ilkesinin uygulandığı yapılar, odak olma kaygısı taşıyıp simgesel roller üstlenmektedirler. Tarihi yapı ve ek yapı birlikteliğinde ise her iki yapı da birbiri üzerinde egemenlik kurmamalıdır. Birbirleriyle uyum içerisinde ezmeyen ve saygılı olarak konumlanıp tasarlanmalıdır.

Denge ve Ek İlişkisi: Tasarım ögesi olarak denge, ölçü-değer ve renk bakımından araştırılmaktadır (Güngör, 2005). Tarihi yapıya getirilecek yeni ek bu dengeyi koruyabilir ya da değiştirebilir.

Birlik ve Ek İlişkisi: Mimari’de birlik kavramı mekanların ya da yapıların bir araya gelerek oluşturduğu dengeli bütünlüktür. Güngör’e göre, uygunluk, zıtlık ve egemenlik-değişkenlik yolu ile birlik sağlanabilmektedir (Güngör, 2005). Tarihi yapılara yeni ek tasarlanırken birliğe ulaşma amaçlanmaktadır. Uygunluk-zıtlık yolu ile birliğe ulaşılabilir. Bu açıdan yeni ek tasarım yaklaşımlarına yakın bir tasarım kavramıdır.

MATERYAL VE YÖNTEM

Tarihi yapıya eklemenecek yeni ek yapı tasarlanırken tasarımcıların en temel problemi, yeni ek yapı ve tarihi bina birlikteliğindeki uyumluluk sorunudur. Ortaya koyulan ilke ve çalışmaların sonucuna göre, yeni tasarım, tarihi yapının mimari üslubundan ve döneminden farklılaşmak durumundadır. Aynı zamanda bulunduğu bağlamla bağını koparmadan uyum sağlamalıdır. Bu uyumluluk ve farklılaşma kavramlarını sağlamak için mimari tasarım ilke-kavram-ölçüt-süreç kurgusundan faydalanılmaktadır.

Bu çalışma kapsamında tarihi yapılara yeni ek tasarımının, çeşitli tasarım kriterleriyle ilişkili olduğu gözlemlenmiştir. Belirlenen kavramsal çerçeve doğrultusunda “yeni ekin tarihi yapıyla estetik uyumluluk derecesi tasarım kavramlarıyla ölçülebilir mi?” sorusu yöntemin oluşturulmasında etken olmuştur.

Çalışmanın ilk adımı olarak ek yapı ile ilgili bağlam-kavram çerçevesinde ölçütler belirlenmiştir. Belirlenen ölçütler literatür alt yapısı ile kurgulanmıştır. Analiz yöntemi aşamalı olarak geliştirilmiştir. Oluşturulan özgün metot üç aşamada ilerlemektedir (Çelik, 2021: 56)

Mimari Karakter Analizi

İlk evre, Mimari Karakter Analizi ile başlamaktadır. Mimari Karakter Analiz çalışması; kentsel ölçekte, yakın çevrede ve bina ölçeğinde olarak analiz edilmiştir (Çelik, 2021: 58). Kentsel ölçekte, yapıların bağlam içerisinde konumu ve algısı incelenmektedir. Yakın çevre analizinde, plan ve silüet görselleri ile mevcut yapıyla ilişki kuran diğer yapılar irdelenmiştir. Bina ölçeğinde, kütsel ve cephesel ilişkiler değerlendirilmiştir. Böylelikle mevcut yapıların ve ek yapının bağlamla ilişkisi bu aşamada görsel olarak araştırmacı tarafından değerlendirilmektedir.

Kavramsal Analiz

İkinci evre olan Kavramsal Analiz, tarihi yapıya eklemenecek yeni ek tasarımında, eski ile yeninin arasındaki uyumu kavramlar aracılığıyla analiz eden çalışmadır. Bu aşamada sadece biçimsel ve görsel uyumu ölçmek için belirlenen “Tasarım Kavramları” değil, ayrıca yeni ek’ in anlam boyutunu irdelleyen “Değer Kavramları” da belirlenmiştir. Bunun nedeni eski-yeni tasarımında sadece estetik kaygılar ile değil algılamaya, anlamaya ve hissetmeye bağlı olan bir tasarım boyutu taşımasındandır.

Tasarım Kavramları; Mimari Temel Tasarım Kavramları (Tablo 3), Gestalt İlkeleri ve Spesifik Tasarım Kavramları olarak; Değer kavramları ise Mimari, Kültürel, Bağlamsal, Anlamsal ve Güncel Değer Kavramları olarak belirlenmiştir (Çelik, 2021: 61). Seçilen kavramların her biri yeni ek kavramı ile ilişkilidir ve her biri yeni ek oluşumuna etki etmektedir.

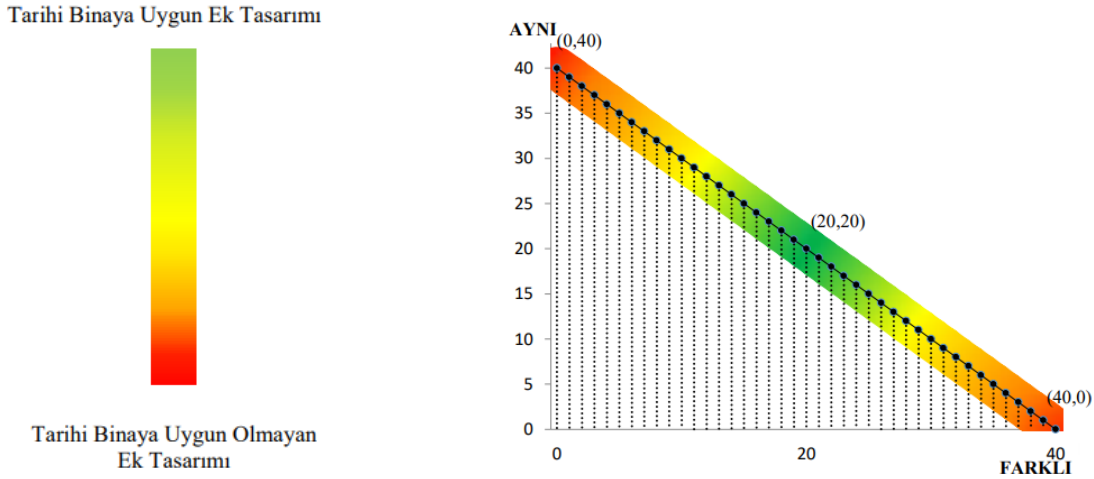
Bu aşamanın amacı görsel ve sözel olarak değerlendirilen ifadelerin bir sayısal doneye çevrilmesidir. Kavramsal Analiz çalışmasında tarihi yapıya ek yapılmadan önceki ve yapıldıktan sonraki bütün durumu için, aynı ya da farklı olması incelenerek sayısal bir değer bulunması amaçlanmıştır. Aynı-farklı sorgulamasına örnek olarak “Yeni ek yapı eklendikten sonra oluşan bütün yapı; eski tarihi yapı ile karşılaştırıldığında arasındaki oran kavramı aynı mıdır, farklı mıdır?” sorusu verilebilir. Tüm belirlenen kavramlar için bu sorgulama araştırmacı tarafından yapılır. Oluşturulan tabloda “Aynı” ve “Farklı” sütunundaki kavram sayıları toplanarak toplamlar sayısal veri olarak işlenir. Bulunan sayısal değer, üçüncü aşamada her yapı için veri oluşturmaktadır.

Grafik Analizi

Üçüncü evre olan Grafik Analiz çalışmasında; Kavramsal Analiz çalışmasında bulunan sayısal değer, oluşturulan renk grafiğine işlenmesiyle yapının skala değeri belirlenmiştir.

Tablo 1 içerisinde verilen kaynaklar irdelenerek, tarihi dokuyu taklit etme uç noktası, ‘Aynı’ olan özellik sayısının en fazla olduğu nokta olarak belirlenmiştir. Yeni tasarlanan ek yapının bu nokta ve çevresinde bulunuyorsa tarihi çevreye ve tarihi binaya uygun olmayan bir tutum sergilediği sonucu çıkartılabilir. Benzer şekilde, ‘Farklı’ kategorisindeki kavram sayısının en fazla olduğu noktanın, tarihi çevreden ve bağlamdan kopuk olduğu söylenebilir. Böylelikle en fazla puanlamaya ulaşan aynı ya da farklı kategorisindeki noktalar, tarihi binaya uygun olmayan tasarım olarak kırmızı renkle ifade edilmektedir. Bu iki uç nokta arasındaki orta nokta ise tarihi binaya uygun tasarım olarak nitelendirilir ve yeşil renkte ifade edilir. Tarihi yapı ve ek yapı arasındaki uyum yaklaşımının sonsuzluğunu ifade etmek için yeşil-kırmızı renk arasında renk skalası oluşturulmuştur. Her bir kavram, uyumluluk testine yeni bir yorum getirmekle birlikte bu skalayı değiştirmekte ve çeşitlendirmektedir (Şekil 4).

Renk Analiz Grafiği’nde negatif eğimli çizgi grafiği kullanılarak, ters yönlü kavramlar ilişkilendirilmiştir. Bu grafikte, x eksenine ‘Farklı’, y eksenine ise ‘Aynı’ değerler işlenmiştir. ‘Farklı’ değeri artarken ‘Aynı’ değeri azalmaktadır. Bu ifade negatif yönlü olarak Aynı ekseninde geçerlidir. Kavramsal analizde belirlenen her bir kavram için, noktalar grafikte işaretlenmiştir. Her bir örnek için (x,y) olarak bir koordinat bulunur. Bu koordinat Renk Analiz Grafiği’ne işlenir. Böylece yeni tasarlanan ek yapının uyumluluğu bu koordinat noktası ile bulunmaktadır.

Şekil 4. Renk skalası(Üstte) ve Renk Analiz Grafiği(Altta)

Yöntemin Örnek Üzerinde Uygulanması

Bu çalışmada Hamburg’da bir sembolik değer taşıyan Elbphilharmonie Kültür Merkezi, yöntemin sınanması adına ele alınmıştır.

Elbphilharmonie, Hamburg için bir kimlik değeri taşımaktadır. Ayrıca şehri geliştiren-tanıtan bir landmark olarak “Bilbao (Bilbao Guggenheim Sanat Müzesi) /Sydney Etkisi (Sidney Opera Binası) ” gibi “Hamburg Etkisi” oluşturmaktadır (Alaily-Mattar ve diğerleri,2021: 105) .Yapı, tarihi binaya yeni ek yapımı alanında birçok proje üretmiş Herzog & de Meuron mimarlık şirketi tarafından tasarlanmıştır. Tasarım kararları net olarak gözlemlenebilmektedir. Bu yapı, oluşturulan yöntem açısından sonuçların objektif bir şekilde okunabildiği, seçilen kavramların rahatlıkla analiz edilebildiği için ayrıca tarihi yapıya yeni ek konusu bağlamında güncel bir proje olduğu için seçilmiştir. Tarihi yapıya eklenen yeni ek yapının uyumluluk değeri, seçilen örnek üzerinde test edilmiş ve değerlendirilmiştir.

Elbphilharmonie Kültür Merkezi / Herzog & de Meuron

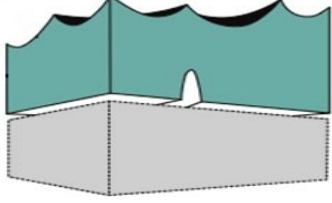

Kaispeicher, Almanya'nın Sandtorhafen Liman bölgesinde, 1875 yılında yığma bir bina olarak inşa edilmiş olup yıllarca depo olarak kullanılmıştır. Bu tarihi bina işlevini yitirdikten sonra yeni ek yapı yapılması gündeme gelmiştir. Yeni ek yapı cam ve çelik malzeme ile üretilmiş 108 m yükseklik ile tarihi binanın düşey olarak üzerinde konumlandırılmıştır. Kültür merkezi olarak yeni işlevine devam etmektedir (URL-1).

Tablo 4. Elbphilharmonie Kültür Merkezi

Kaynak: URL-1

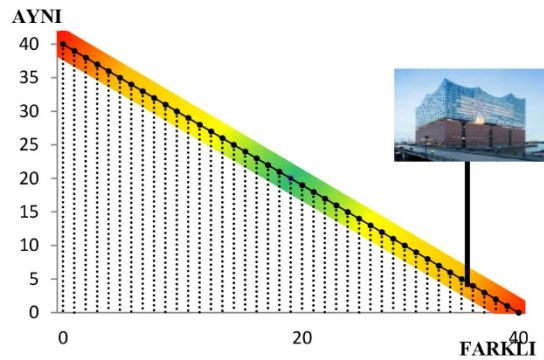
Tablo 5. Elbphilharmonie Kùltür Merkezi Mimari Karakter Analizi

YAPININ ADI: ELBPILHARMONIE		
YILI: 2016	MİMAR: HERZOG & DE MEURON	
YERİ: Hamburg/ALMANYA	İŞLEV: KÙLTÜR MERKEZİ	
MİMARİ KARAKTER ANALİZİ	KENTSEL ÖLÇEKTE ANALİZ KONUM Url-5 •Limana bitişik •Su ögesi + Yapılaşma	ANA CADDE ALGISI Url-5 •Artan yükseklik •Zaman farkı
	YAKIN ÇEVRE ANALİZİ YAPI SINIRI Url-6 •Yapı sınırı değişmemiştir. •Üç cephe: su ögesi ile ilişkili •Bir cephe: kara bağlantılı	SİLÜET Url-7 •Odak noktası •Malzeme farklılığı
	BİNA ÖLÇEĞİNDE ANALİZ KÜTLE İLİŞKİSİ Url-8 •Düşey ek •Bitişik •Soyut anlatım (Su ögesi: kütlede hareketlenme)	CEPHE Url-9 •Çağdaş malzeme •Yansıtıcılık
TARİHİ YAPI	YENİ EK YAPI	

Tablo 6. Elbphilharmonie Kültür Merkezi Kavramsal ve Grafik Analizi

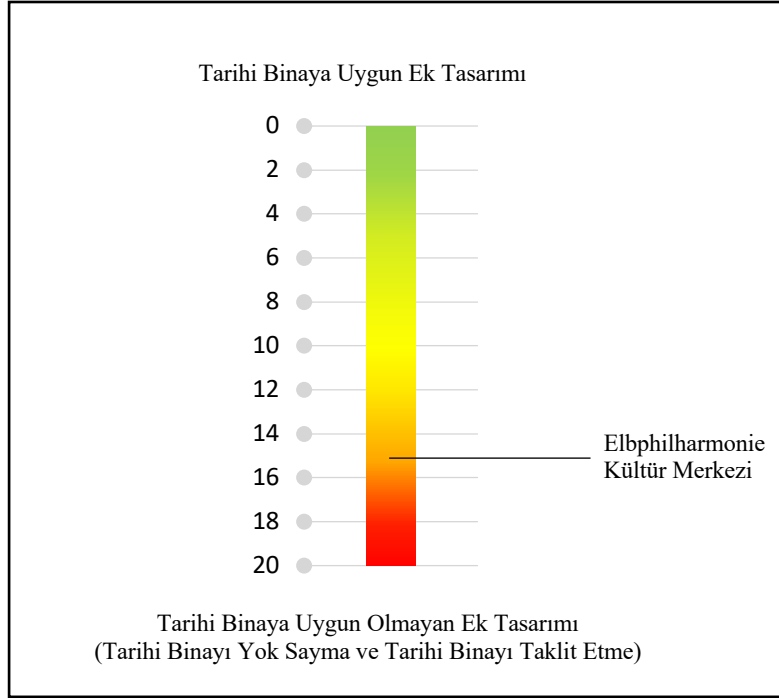
TARİHİ YAPI ÇAĞDAŞ EK BİNA BİRLEŞİM ANALİZİ (ELBPHILHARMONIE)											
KAVRAMSAL ANALİZ											
			AYNI	FARKLI				AYNI	FARKLI		
TASARIM KAVRAMLARI	TEMEL TASAR KAVRAMLARI	ORAN		•	DEĞER KAVRAMLARI	MİMARİ KRİTERLER	MİMARİ STİL		•		
		RENK		•			KONSTRÜKSİYON		•		
		DOKU		•			MALZEME		•		
		BİÇİM		•			MİMAR		•		
		RİTM		•		KÜLTÜREL DEĞER	TARİHSEL BAĞLANTIYLA İLİŞKİ		•		
		KONTRAST		•			TARİHSEL KATMANLAŞMA İLİŞKİSİ		•		
		HAREKET		•			TARİHSEL DOKUYLA İLİŞKİ		•		
		KORAM		•			KİMLİK / KARAKTER		•		
		EGEMENLİK		•		BAĞLAM DEĞERİ	KONUM/BİNA HATTI	•			
		DENGE	•				SİLÜET		•		
	BİRLİK	•		ODAK OLMA				•			
	ŞEKLİ-ZEMİN		•	YÜKSEKLİK				•			
	YAKINLIK	•		ANLAMSAL DEĞER		SOYUT ANLAMI (RUH VE ANLAM)		•			
	BENZERLİK		•			GÜNCEL ANLAMSAL DEĞER	İŞLEV		•		
	KAPALILIK		•				EKONOMİK ÖNEMİ		•		
	SÜREKLİLİK	•					EĞİTSEL ÖNEMİ		•		
	OKUNABİLİRLİK		•						5	35	
	TEKİLLİK	•									
	TİPOMORFOLOJİ		•								
	BÜTÜNLÜK		•								
ŞEFFAFLIK/SAYDAM		•									
SADELİK/BASİTLİK		•									
BAĞLAMSALLIK		•									
ÇOK KATMANLILIK		•									
İKONİKLİK / SİMGESEL		•									

GRAFİK ANALİZİ

BULGULAR

Bu çalışmada özgün metot sistemi geliştirilerek örnek ile ilgili veriler elde edilmiştir. Bu aşamalı çalışmanın esas amacı iki uç tasarım yaklaşımı (replika ve zıtlık) arasında derecelendirilen skalada yeni eklenen tasarımın uyum değerini öğrenmektir. Bu çalışmada seçilen örnek için bu analiz çalışması yapılmış ve sayısal veriler elde edilmiştir. Analiz sonuçlarına göre seçilen örneğin tarihi yapıya uyumu derecelendirilmiş ve Renk Analiz Grafiği 'ne işaretlenmiştir. Bu veriler Renk Skala Grafiği 'ne işlenmiş ve değerlendirmeler yapılmıştır (Çelik, 2021: 56).

Şekil 5. Renk skalası

Renk skalasında yeşil renk ile ifade edilen sıfır (0) noktası tarihi yapıya en uygun ek tasarım noktasını ifade etmektedir. Kırmızı nokta ise (20) tarihi binaya uygun olmayan ek tasarım noktasını işaret etmektedir. Bu iki nokta arasında hangi noktada olduğu tespit edilmesi amacıyla kavramsal analizden çıkan sayısal veri renk skalasına işlenir. Örnek yapıların “uygun” olan sıfır (0) noktasına mesafesi belirlenerek uyumluluk derecesi belirlenmiş olmaktadır.

Örnek analizinde (Elbphilharmonie Kültür Merkezi) sonuç değerinin “aynı” kategorideki kavram sayısının 5, “farklı” kategorideki kavram sayısının 35 olduğu görülmektedir (Tablo 6). Tarihi yapıyla uyumluluk analizinde, tarihi yapıya en uygun noktaya 15 birim uzaklıktadır (Şekil 5). Seçilen  rneğin kırmızı noktaya daha yakın olduğu görülmektedir (elik, 2021: 100).

Araştıran literatür kaynaklarında belirtilen taklit-benzer-nötr-zıt gibi tasarım yaklaşımları ile değerlendirilen yeni ek yapıları, bu çalışma kapsamında sayısal değerler ile belirlenerek nicel bir değerlendirme sağlanmıştır.

SONUÇ

Tarihi yapılarla eklemlenen yeni ek yapı ilişkisinde teorik ve pratik olarak çelişen iki durum bulunmaktadır. Birincil durumda, yeni ek mevcut yapının üslup ve döneminden farklılaşmalı, taklit etmemelidir. İkincil durumda yeni ek bulunduğu bağlam ile uyumlu olmalı, bulunduğu bağlamla bağını koparmamalı ve bunun için benzer özellikleri taşımalıdır. Bu farklılaşma ve benzeşme durumu beraberinde uyumluluk problemini getirmektedir.

Tarihi yapıya eklemlenen yeni tasarımın, bağlam ve mevcut yapılar ile uyumunun nasıl sağlanacağı geçmişten günümüze tartışma konusu olmuştur. Bu uyumun nasıl sağlanacağı ile ilgili literatür kaynakları tespit edilerek çalışma yöntemi hakkında bir ereve oluşturulmuştur. Literatür incelendiğinde taklit-benzer-nötr-zıt gibi tasarım yaklaşımları ile yeni ek yapılar yorumlanmıştır. Ancak bu tasarım yaklaşımları tek başına yeni ek yapıyı tanımlamamaktadır. Bu kavramlar arasında tespit edilemeyen sonsuz tasarım noktası bulunmaktadır. Bu eşitlilik her yapının eşsiz olmasından, tasarım kavramlarının her bina için özel değerlendirme gerektiğinden, bağlam ve tarihi doku özeline anlam ve değer kriterlerinin spesifik olmasından kaynaklanmaktadır. Araştırmalar sonucunda tarihi yapıya yeni ek tasarımı tasarım ve değer kavramlarıyla ilişkili olduğu tespit edilmiştir.

Bağlamın araştırılması ve tasarım-değer kavramlarıyla geliştirilen bir analiz metodu oluşturulmuştur (Çelik, 2021:102). Analiz metodu Elbphilharmonie Kültür Merkezi örneğinde uygulanmıştır. Seçilen yapının uyumluluk derecesi özgün analiz yöntemiyle tespit edilmiştir. Yapı tasarımında bulunduğu bağlam, çağdaş malzeme kullanılması, mimarın bakış açısı gibi özelliklerin uyum derecesini etkilediği söylenebilir.

Sonuç olarak, tarihi yapı ile ek yapı arasındaki uyumun oluşturulan özgün metot ile derecelendirilmesi ve sayısal olarak tespiti yapılmıştır. Bu uyum derecesini ölçmek temel olarak iki amaca hizmet etmektedir. Bunlardan birisi; uyumluluğu ölçerek yeni tasarımlara örnek oluşturmak, diğeri ise tasarımcılara tasarım problemini çözmeye kolaylık sağlayacak bir analiz kurgusu sağlamaktır (Çelik, 2021:103).

Tüm araştırmalar ve değerlendirmeler sonucunda geliştirilen yöntem, tarihi yapılara ek yapı tasarım sorunsalı için alternatif bir yöntem olarak destek sağlamaktadır (Çelik, 2021:103).

Bilgiler/Notlar

Bu çalışma, Necmettin Erbakan Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalında hazırlanmış olan *Tarihi Yapılarda Yeni Eklerin Yapı ve Doku ile İlişkisinin Tasarım Kavramları Açısından İrdelenmesi* başlıklı Yüksek Lisans Tezinden hazırlanmıştır.

KAYNAKÇA

- Ahunbay, Z. (2014). Tarihi Çevre Koruma ve Restorasyon (7th ed.). İstanbul: Yem Yayın.
- Alaily-Mattar, N., Akhavan, M. & Hein, C. (2021). Marking a New Chapter in the History of our City. Newspaper Narratives of Proposed Waterfront Star Architecture. *European Journal Of Creative Practices In Cities And Landscapes*, 4(1), 95–112.
- Altınöz, G. B. (2010). Tarihi Dokuda ‘Yeni’nin inşası. *Ege Mimarlık*, 4(75), 18–26.
- Bloszies, C. (2012). *Old Buildings, New Designs*. New York: Princeton Architectural Press.
- Çelik, A. (2021). Tarihi Yapılarda Yeni Eklerin Yapı ve Doku ile İlişkisinin Tasarım Kavramları Açısından İrdelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü. Konya.
- Ching, F. D. K. (2015). *Architecture Form, Space, & Order* (4th ed.). New Jersey: John Wiley & Sons, Inc.
- Davies, M. (2003). *Design in the historic environment*. The Building Conservation Directory <https://www.buildingconservation.com/articles/design/design.htm> ,Erişim tarihi:27.12.2021.
- Demiri, K. (2013). New Architecture as Infill in Historical Context. *Architecture and Urban Planning*, 7, 44–50.
- Duralı Kanat, İ. (2007). Tarihi Çevre’de Yeni Yapılaşma Uygulamalarının İrdelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü. İstanbul.
- Düzgün, H. (2010). Tarihi Çevrelerde Yeni Yapı Tasarımında Kabuk-Bağlam İlişkisinin Temel ve Güncel Tasarım Kavramları Açısından İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü. İstanbul.
- Erkartal, P. Ö. & Özür, M. O. (2016). “Tarihi dokuyu taklit etme/yok sayma” (der.) *Fill in the Blanks*. Beykent Üniversitesi Yayın, 145–155. İstanbul.
- Gaber, M. A. & Akçay, A. Ö. (2020). Qualitative and Quantitative Evaluation Techniques of New Infill Designs in Historic Context. *Amazonia Investiga*, 9(35), 20–33. <https://amazoniainvestiga.info/index.php/amazonia/article/view/1502/1465> ,Erişim Tarihi:14.01.2022.

- Gaskin, M. (2020). Design in Context. In A. Orbasli & M. Vellinga (Eds.), *Architectural Regeneration* (pp. 291–305). John Wiley & Sons, Incorporated.
- GCI. (2015). *Contemporary Architecture in the Historic Environment An Annotated Bibliography* (S. Lardinois, A. P. A. Gonçalves, L. Matarese, & S. Macdonald, Eds.). Los Angeles: The Getty Conservation Institute.
- Grimmer, E. A. & Weeks, D. K. (2010). Preservation Brief 14: New Exterior Additions to Historic Buildings: Preservation Concerns. <https://www.nps.gov/tPS/how-to-preserve/briefs/14-exterior-additions.htm> ,Erişim Tarihi:25.12.2021.
- Groat, L. (1983). Measuring the fit of new to old: A checklist resulting from a study of contextualism. *Architecture: The AIA Journal*, 72(11), 58–61.
- Güngör, H. (2005). *Görsel Sanatlar ve Mimarlık İçin Temel Tasar* (3rd ed.). İstanbul: Esen Ofset Matbaacılık.
- Hasol, D. (1975). *Ansiklopedik Mimarlık Sözlüğü* (15th ed.).
- Hu, Y., Heath, T., Tang, Y. & Zhang, Q. (2017). Using Quantitative Analysis To Assess the Appropriateness of Infill Buildings in Historic Settings. *Journal of Architectural and Planning Research*, 34(2), 91–113.
- Hunt, R. & Boyd, I. (2018). *New Design for Old Buildings*. RIBA Publishing.
- Jäger, F. P. (2010). *Old and New: Design Manual for Revitalizing Existing Buildings* (F. P. Jäger, Ed.). Basel: Birkhäuser GmbH.
- Jokilehto, J. (1999). *A History of Architectural Conservation*. Jordan Hill: Butterworth-Heinemann.
- Juhani P. (2018). *Tenin Gözleri:Mimarlık ve Duyular*. İstanbul: Yem Yayın.
- Kuban, D. (2000). *Tarihi Çevre Korumanın Mimarlık Boyutu*. İstanbul: Yem Yayın.
- Kuban, D. (2002). *Mimarlık Kavramları: Tarihsel Perspektif İçinde Mimarlığın Kuramsal Sözlüğüne Giriş*. Yapı-Endüstri Merkezi yay.
- Mısırlısoy, D. (2011). *Analysis of the Structure and Design Relationship between Contemporary Extensions and Remodeled Masonry Buildings*. Yüksek Lisans Tezi, Doğu Akdeniz Üniversitesi Lisansüstü Eğitim ve Araştırma Enstitüsü. Gazimağusa.
- NPS. (2017). *The Secretary of the Interior’s Standards for Rehabilitation & Illustrated Guidelines for Rehabilitating Historic Buildings-New Additions*.
<https://www.nps.gov/tps/standards/rehabilitation/rehab/new01.htm> ,Erişim Tarihi:04.12.2021.
- Rıza, M. & Doratlı, N. (2015). The Critical Lacuna Between New Contextually Juxtaposed and Freestyle Buildings in Historic Settings. *Journal of Architectural and Planning Research.*, 32(3), 237–257.
- Sağlam, K., & Tavşan, C. (2019). Tarihi Çevrede Çağdaş Eklerin Biçimsel ve Kavramsal Kriterlere Bağlı Değerlendirilmesi. *Yakın Doğu Üniversitesi Yakın Mimarlık Dergisi*, 3(1), 48–65.
- Semes, Steven. W. (2007). “Differentiated and Compatible: Four Strategies for Additions to Historic Settings” *Sence of Place: Design Guidelines For New Construction in Historic Distinct*. 4–11.
- Sotoudeh, H. & Abdullah, W. M. Z. W. (2013). Evaluation of fitness of design in urban historical context: From the perspectives of residents. *Frontiers of Architectural Research*, 2(1), 85–93.
- Stavreva, B. (2017). *New vs Old New Architecture of Purpose in Settings*. Master Science in Architecture, Virginia Polytechnic Institute and State University, Blacksburg.
- TSG. (2010). *New Design in Historic Settings*. Glasgow.

Velioğlu, A. (1992). Tarihi Çevre İçinde Mimari Tasarım ve Süreci Üzerine Bir Araştırma. Doktora Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü. Trabzon.

Venedik Tüzüğü. (1964). ICOMOS.

http://www.icomos.org.tr/Dosyalar/ICOMOSTR_tr0243603001536681730.pdf, Erişim tarihi: 15.01.2022

Yavuz, Z., & Yıldırım, M. T. (2020). Analysis of Contemporary Architectural Designs Attached to Historical Buildings. 747–760.

Yüceer, H. (2005). An Evaluation of Interventions in Architectural Conservation: New Exterior Additions to Historic Buildings. Doktora Tezi, İzmir Teknoloji Enstitüsü. İzmir.

Yüceer, H. & Ipekoğlu, B. (2012). An architectural assessment method for new exterior additions to historic buildings. Journal of Cultural Heritage, 13(4), 419–425.

Zakar, L. (2018). Tarihi Binalara Ek Bina Tasarımında Yapısal Bütünleştirme Performansını Değerlendirmek İçin Bir Model Önerisi. Doktora Tezi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü. İstanbul.

Zeren, M. T. (2010). Tarihi Çevrede Yeni Ek ve Yeni Yapı Olgusu: Çağdaş Yaklaşım Örnekleri. İstanbul: Yalın Yayıncılık.

ELEKTRONİK KAYNAKLAR

Url-1, <https://www.arkitera.com/proje/elbphilharmonie/>, Erişim tarihi: 15.12.2020

Url-2, [https://nola.gov/nola/media/HDLC/Guidelines/12-New-Construction-Additions Demolition.pdf](https://nola.gov/nola/media/HDLC/Guidelines/12-New-Construction-Additions%20Demolition.pdf), Erişim Tarihi: 04.01.2021

Url-3, <https://www.archdaily.com/795832/antwerp-port-house-zaha-hadid-architects>, Erişim Tarihi: 14.01.2022.

Url-4, <https://miesarch.com/work/2038>, Erişim Tarihi: 25.08.2020

Url-5, <https://www.arkitektuel.com/elbphilharmonie-hamburg/>, Erişim tarihi: 24.07.2020

Url-6, <https://www.architectural-review.com/buildings/a-civic-masterpiece-charles-jencks-on-herzog-de-meurons-elbphilharmonie>, Erişim tarihi: 24.07.2020

Url-7, <https://www.markus-kaiser.at/elbphilharmonie-hamburg.html>, Erişim tarihi: 24.07.2020

Url-8, <https://www.slideshare.net/PhongsakornPhomeethum/herzogdemeuron>, Erişim tarihi: 24.07.2020

Url-9, https://www.archdaily.com/802093/elbphilharmonie-hamburg-herzog-and-de-meuron/585bef3fe58ece953e0001d0-elbphilharmonie-hamburg-herzog-and-de-meuron-photo?next_project=no, Erişim tarihi: 24.07.2020s